

ЕВРОИНТЕГРАЦИЯ – ЕЛЕКТРОННО УПРАВЛЕНИЕ (e – GOVERNMENT) – ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО

Доц. д-р Димитър Ченешев
Технически университет - София

Евроинтеграция – електронно правителство

Евроинтеграцията е конкретизация на глобализацията на територията на Европейския континент и със самото това носи нейните белези: интензивни процеси на икономическа, културна и информационна симбиоза. Европейският съюз се стреми да подготви страните кандидатки за членство чрез западно европейски стандарти в икономиката, технологиите и жизненото равнище преди да се стигне до тяхната същинска интеграция. Тази глобална социално-икономическа трансформация на обществата в преход към пазарна икономика и демокрация, изисква от тях радикална промяна в две направления.

Първо, трансформирането на индустриалната икономика в мрежова икономика, в която знанието чрез модерните информационни технологии се превръща в нейния стратегически ресурс. Мрежовата икономика на знанието налага принципна промяна не само в начина на мислене и отношение към информацията, но и нов модел на кариерно развитие за индивидите.

Вторият съществен момент в процеса на трансформация е появата и еволюцията на виртуалните форми на дейност. Работата от разстояние (Telework) и ма своите практики и съответстващите на тях организационни форми: телецентрове, виртуални офиси, виртуални корпорации, виртуални екипи, виртуални общности и общността в мрежа. Това прави виртуалната професионална и социална мобилност основа на интеграционните процеси в личностен и обществен аспект. В личностен аспект "безпрепятственото" адаптиране към професионални и социални ценности общности в различни Европейски региони. В обществен аспект установяване и защита на социален и икономически статус за всички граждани на Европейския съюз. Първата важна крачка в това направление е административното обслужване на гражданите чрез "Електронно управление (e- Government)

Съгласно определението на Европейския съюз "е-Правителството" [e-GOVERNMENT] е постоянна оптимизация на начина на предоставяне на услуги и управление чрез промяна на вътрешни и външни взаимоотношения, използвайки технологии, Интернет и нови средства за комуникация. Това е технология, която радикално променя административната дейност и управление.

Основните критерии на електронното-правителство/управление/ са определени и формализирани.

Първият от тях е създаване от управляващите органи на информационни ресурси за дейността им. Всичко, което извършва дадено ведомство се отразява в неговата Интернет-страница.

Вторият формализиран критерий на електронното-правителство /управление/ включва две страни – интерактивна връзка с гражданите и възможност те да извършват редица функции чрез Интернет. Концепцията за електронното-правителство/управление/ предвижда предоставяне чрез Интернет практически на всички държавни и общински услуги както на физически, така и на юридически лица. При това целият този процес протича без прякото участие на администрацията. За гражданите създаването на електронно-управление преди всичко означава опростяване и облекчаване на контакта с държавните и общински органи.

Основни принципи на електронното-правителство/управление/:

1. Предоставяне на услуги във всеки един момент, 24 часа в денонощието.
2. Максимална простота и прозрачност.
3. Единни технически стандарти и взаимна съвместимост.
4. Осигурена конфиденциалност и спазване правилата за информационна сигурност.
5. Безусловна ориентация към мнението на гражданите при реализация на нововъденията.

Електронното-правителство/управление/ променя тотално представите за управлението, за демокрацията, за обществото като цяло, стимулира процеса на социални трансформации. Електронното-правителство /управление/ по своеобразен начин раздалечава хората чисто физически, но ги сближава както никога досега, като премахва всички прегради пред свободното общуване, както и достъпа до продуктите на демокрацията./ Лъчезар Росенов, e- Government новата тиха световна революция, сп. Реформата в местното самоуправление, 1, 2002 /

В Европейския съюз проекта е в напреднала фаза. Европейската комисия откри Интернетпортал, специализиран в онлайн обмена на данни между административните структури на страните от съюза. Проектът носи названието Interchange of Data between Administrations [IDA] и е на адрес www.europa.eu.int/ispo/ida На сайта е поместена информация за инициативите в страните членки по въвеждането на е-Правителство. Адресът е и за обмен на информация и софтуерни продукти за дигитализацията на обслужващия държавен сектор в тези страни.

Порталът е фокусиран към IT специалистите, подготвящи инфраструктурата за функционирането на обслужващия сектор в Интернет. Заедно с адреса Еврокомисията отвори и безплатна телефонна линия за въпроси на граждани и юридически лица по всякакви социални проблеми в рамките на ЕС и извън него. Дистанционни консултации с евроексперти могат да се извършат и по всички въпроси на защита на човешките и гражданските права. Публикувана е и онлайн форма за по-подробно оформяне на писмено запитване към представители на Европейската комисия. Наименованието на IDA Programme ще бъде променено на IDA bc [Interoperable Delivery of pan-European eGovernment Services to Public Administrations, Businesses and Citizens] от 1 януари 2005 година./ Вестник “Сера”, бр.203, 30-31 август 2003/

Срокът да стартира електронното правителство в България е 2004 – 2005 г. Техническото и кадрово осигуряване трябва да е извършено дотогава. / Димитър Калчев, Местното самоуправление в процеса на евроинтеграция, сп. Реформата в местното самоуправление, бр.12, 2001/ На първия етап, който стартира октомври 2003 година на портала на е-Правителството се предлагат услугите: промяна на адресната регистрация; справки за осигуреност от НОИ; справка за фирмена регистрация. От януари 2004 година ще се предложат още две услуги: подаване декларации по ДДС; подаване документи за обществени

поръчки до 10 хиляди лева. Влизането в портала на е-Правителство е със сертификат / електронен подпис/, издаването на който за физически лица е 150 лв., а за фирми 300 лева. За реализацията на проекта “Електронно правителство” в Р.България се работи върху две програми:

Програма “Работа в мрежа чрез Логин” Целта на програмата е изграждане на локални мрежи, които да прерастват в регионални и европейски. Особено важно чрез работата в мрежа е:

- да се укрепят връзките между различните нива на управление в България;
- да се получат нови знания в областта на европейската интеграция;
- да се утвърдят навици за комуникации между работещите в местните власти;
- да се споделят и търсят иновационни решения на общи проблеми;
- да се инициират нови форми на съвместна работа, които преминават в партньорства./ сп. Реформа в местното самоуправление, бр..12, 2001г./

Потенциалът на работа в мрежа се допълва от създадените в отделни институции софтуерни продукти, чрез които могат да се използват нормативните и технологични възможности на е-Правителството. Например в Технически университет София е разработен софтуер за автоматизирано управление на учебната дейност. / Владимир Живков, Марин Христов, Спасен Цветков, Електронно обслужване на учебния процес, Годишник Технически университет – Педагогически колеж, Дупница, 2003/

Програма “Партньорски инициативи”.

Тя е част от тригодишна програма на ФРМС(Фондация за реформа на местното самоуправление), финансирана от Американската агенция за международно развитие.

Основни модули и приоритети в рамките на програма “Партньорски инициативи”:

- Ефективни партньорства;
- Практическо взаимодействие между граждански организации и местните власти и техните структури за решаване на конкретни местни проблеми;
- Институционализиране на механизми за взаимодействие между граждани, граждански организации и местни власти;
- Инициативи за включване на представители на етнически общности и жени в процеса на вземане на решения от местни власти;
- Проекти, насочени към осигуряване на прозрачност в дейността на местните власти.

Веднага можем да посочим потенциала на електронното управление за практическата реализация на подобни програми в частта им за интегриране на етническите общности в процеса на вземане на решения от местните власти. Електронното правителство ще бъде възпиращ фактор за прерастването на етно-конфесионалната структура на обществото в етно-конфесионална диференциация и със самото това на етнодискриминация. /Кирил Кертиков, Заключение, В: България – Македония. Проблеми на интеграцията, том 2, Институт по социология – БАН, София, 2002, с.313/ В етно-конфесионалната сфера евроинтеграцията ще протече в две посоки: културно-икономическо интегриране и идентификация на основата на българския модел на етно-конфесионална демокрация. С помощта на електронното управление етно-религиозните общности ще станат имплицитна част от структурата на гражданското общество и ще се превърнат в естествен коректив на администрацията.

Посочените дотук предимства на е-Правителството поставят редица въпросителни:

Първо, ще изиграе ли то ролята на панацея за всички поражения на бюрокрацията върху гражданското общество;

Второ, възможна ли е трансформация на бюрокрацията, която да блокира реализацията на опциите заложи в проекта за е-Правителството;

Трето, какво е бъдещето на бюрокрацията в политическата система на обществото;

Четвърто, може ли е-Правителството да се приеме за достатъчен индикатор за постигане основните параметри на демокрацията в обществените отношения?

На тези и други въпроси не може да се отговори изведнъж и изчерпателно, но могат да се посочат част от съществуващите и очертаващи се тенденции в теоретичен и практически аспект.

Гражданско общество и електронно правителство.

Електронното правителство не поставя водораздела между държавата, гражданското общество и администрация, а изискват от политическата система (държавата) волята да използва предимствата на новото административно обслужване, за да лиши администрацията от възможността да реализира корпоративния си интерес за сметка на гражданското общество. Това предполага наличие на фактори за преодоляване на бюрокрацията “вън” от политическата система. Такъв вариант предлага Алвин Тофлър.

Според Тофлър, краят на тоталитаризма, а със самото това и на бюрокрацията, е инспириран най-вече от знанието като източник на властта. Доказателство за това, според него, са историческите трусове във властта, които направиха два от най-важните източници на властта - насилието и богатството - все по-зависими от третия източник: знанието. Благодарение на разпространението на високонаучните технологии и на сравнително свободната циркулация на идеи САЩ, Европа и Япония, изпревариха във всички сфери на социално-икономическото и военно развитие социалистическите държави. (Алвин Тофлър, Трусове във властта, София, 1996, с. 436) И решаващата причина за това е недостиг на нови знания, от които става все по-зависима както икономиката, така и военната мощ на тези страни.

Според Тофлър, в действителност главният провал на великия експеримент с държавния социализъм през 20 век са овехтелите му представи за знанието. Решението да се управлява едностранно е преди всичко решение, засягащо знанието.

Вездесъщата бюрокрация беше главното средство за ограничаване на познанието, което бе тикано в предварително определени ниши или гнезда, а общуването бе ограничено само до “официалните канали“, а неформалното общуване и организиране беше забранено. (Алвин Тофлър цит. произв., с. 460)

В действителност зад всеки от тези елементи се крие едно и също отживяло времето си съображение относно знанието: арогантно убеждение, че онези на власт - независимо дали в партията или в държавата - знаят най-добре какво трябва да знаят другите хора.

При новите постиндустриални перспективи комуникационните технологии правят невъзможно едностранното владение на властта, но според Тофлър, бюрокрацията не сваля оръжията, а изработва своята инфотактика.

Кои са нейните методи и средства?

1. Тактиката “секретност“, т.е. обвиняване на цялостната дейност на държавния орган в пълна потайност. А потайността се превръща в един от обичайните инструменти на подтисничество и корупция.

2. Тактиката на направляването изтичане на информация, за да се докаже на политиците, че без бюрокрация не е възможно секретност и надеждност.

3. Тактиката на замаскиране на източника на информация, най-често за дискредитиране на по-висшите инстанции. Самоличността на изпращача на информацията (съобщението) е възлова част на всяко послание. Това е причината, поради която “тактиката на замаскиране на източника“ се използва толкова често.

4. Тактика на паралелните канали - изпращането на различни или на противоречащи си известия по два различни канала, за да се изпитат реакциите или да се все объркване и конфликт между получателите. Черните и паралелните канали са широко използвана практика в играта за разместване пластове във властта.

5. Тактиката на достъпа, свързана с приемащия край на комуникационната верига. При нея се проявява стремежа да се обсеби достъпа до началника и да се контролира постъпващата информация. Както високопоставени функционери, така и обикновените секретарки са обиграни в тази игра.

6. Тактиката на премълчаването - зачерква съществени или оспорващи преднамерената позиция факти в информацията.

7. Тактика на игра с времето. При нея най-често прилаганият подход е да се забави изпращането на съобщението дотогава, когато вече ще е твърде късно да се предприеме ответно действие от получател.

8. Тактиката на раздробяването. В този случай данни, информация и знание се подават на малки дози. По този начин структурата на събитията се раздробява и става по-неясна за получателя.

9. Тактиката на заливането. Когато някой се оплаква, че го държат в неведение, хитрият играч го залива с огромно количество книжнина, в която получателят потъва и не е в състояние да открие съществените факти във въртопа от информация.

10. Тактика на димната завеса. Тя се материализира в облак от неопределени слухове и някои факти. Целта е получателят да се обърка сред дима и да не е в състояние да различи фактите от слуховете.

11. Тактиката на ехото. Фалшива история се пробутва в чуждестранния печат с намерение да бъде приета и препечатана у дома.

12. Тактика на “голямата лъжа“. Истината може да се доказва, но лъжата се възприема широко.

13. Тактиката на преобръщането с главата на долу. Тя преобръща посланието в неговата противоположност. (Алвин Тофлър цит. произв., с. 295 - 306)

Безброй варианти на заблуда (и самозаблуда) може да бъдат намерени в планините от данни , информация и знания, които протичат през “мисловната мелница“ на бюрокрацията.

Най-сигурната преграда пред бюрокрацията, според Тофлър, е бъдещата електронна инфраструктура съдържаща шест характерни белега: интерактивност, преносимост, преводимост, съвместимост, вездесъщност и глобалност. Влезли в органично съчетание, тези шест принципа водят до тотална трансформация не само на способите, по които се осъществяват социалните взаимоотношения, но и на начина на мислене и действие на хората, на взаимоотношенията им с различните власти. (Алвин Тофлър цит. произв., с. 401)

1. Интерактивността ще даде възможност на зрителя да взаимодейства с изображението. Това технически, според Тофлър, ще се реализира чрез сливане на технологията на компютъра и телевизията, което ще предостави възможност да се измести “властта от старите телевизионни мрежи към потребителите, давайки им възможност да променят образите по свое желание“ .

2. Преносимостта е втория принцип на новата система. Безжичният телефон, лаптопа от декоративен символ на престижността се превръщат за професионалистите в оръдие на труда.

3. Преводимостта - способността да се превежда информацията от една медия на езика на друга.

4. Принципът на новата инфраструктура е универсалната техническа и технологична съвместимост на електронните средства за комуникация.

5. Вездесъщността е системното разпространение на нова медийна система, обхващаща в ширина целия свят и в дълбочина всички икономически пластове на обществото.

6. Равенство на достъпа в резултат от действието на “закон за вездесъщността“. По силата на този закон възникват могъщи стопански и политически причини за превръщането на новата електронна инфраструктура в общодостъпна. Новата инфраструктура е глобална по обхвата си. Интелектуалните граници на държавата стават така проходими, както и финансовите.

Демократичният идеал за свобода на изразяването става главен политически приоритет. Държавата има за цел да брани властта си и тя ще търси начини да впрегне за своите нужди най-новата революция в комуникациите и ще налага ограничения върху свободното движение на информация. Някоя обществена система не може да си позволи пълна свобода на информацията. Но колкото повече едно общество напредва към свръхсимволната икономика, толкова по-важно става да се разреши все по-широката изява на несъгласие и свобода на изразяване. Колкото повече едно правителство задушават свободния поток от данни, информация и познание, толкова повече то забавя развитието на новата икономика. (Алвин Тофлър цит. произв., 404-413)

Според Тофлър, светът е изправен пред решително разместване на пластове в политическата власт, а това може или да моделира демокрацията на 21 век или да върне обществото към мрачното средновековие. Първата възможност ще бъде придвижване на властта от държавата към индивида, а другата, застрашаващо да сведе ролята на отделната личност до нула. (Алвин Тофлър цит. произв., с. 415)

Мозаичната демокрация/ държавност изградена върху свръхсимволната икономика/ ще способства за свободата на изявата, за по-добрата обратна връзка между управлявани и управляващи. Тя може да сътвори по-небюрокралично, по-децентрализирано и по-отзивчиво управление (Алвин Тофлър цит. произв., с.415), с една нова информационна етика, съответстваща на потребностите на индивидите, а не на властта и бюрокрацията и ще намери своя нов информационен етос.

За целта е необходимо бюрокрацията да се трансформира в публична администрация, която от своя страна способства за взаимно проникване на държавата и обществото. В качеството си на публична администрация бюрокрацията трябва да съдейства да се “допълни и донякъде замести върховния авторитет с аранжиране на “публичност“ отдолу“. (Юрген Хабермас. Структурни изменения на публичността. София, 1995, с. 299 / Това на практика означава отстъпване на компетенции на институциите на гражданското общество. Чак тогава ще се появи знака на прераждане на бюрокрацията, защото тя не само

ще е готова, но и реално ще отстъпи публични позиции, а това ще позволи на гражданското общество да легитимира обществения натиск върху държавата.

Нещо повече, в новата си функционална същност бюрокрацията ще съдейства за същностното предметяване на демокрацията чрез продуктивната сила на комуникацията. Голямото предизвикателство за бюрокрацията в бъдеще е, да съумее да се превърне в съзидателна институция в процеса на публична комуникация. Това конкретно означава:

1. Социалният индивид в общуването си с бюрокрацията да придобие увереност, че са отчетени неговите лични интереси (клиента), без да се накърнява общото благо (гражданина), формулирано в нормативен акт. Но когато балансът на интересите не се постигне дискурсивно, административният апарат трябва да наложи легитимната правна принуда със силата на аргументацията. Всичко това ще доведе до социално поведение на бюрокрацията различно от “канцеларското“ и ще изгради технология на функциониране, която противодейства на “клиентизирането“ на гражданите. Бюрокрацията от разпоредител ще се превърне в коректив на противостоящи роли (клиент и граждани) на социалния индивид.

2. Бюрокрацията трябва да излезе отвъд формално конституираните процеси на комуникация, което ще ѝ позволи успешно да се впише в дискурсите по своята форма процеси на публична комуникация. Това по никакъв начин не означава, че се обезсмисля основната функция на бюрокрацията институционалното вменяване чрез поемане на отговорност за решенията.

3. Бюрократичния апарат трябва да отчита, че административната власт не може да бъде заменена от комуникативната власт, но в същото време, да не пренебрегва факта, че комуникативната власт придава или отнема легитимност. А Макс Вебер подчертаваше, че легитимността е убеждението на подвластните, че управниците са в правото си да управляват. (Макс Вебер. Социология на господството, София, 1992 с. 22) Легитимност и законност съвпадат когато са апробирани от публичността. Бюрокрацията ще получи своето публично признание когато действа законно в интерес на индивидите и обществото, а с това ще подсигури и бъдещето си. Един от фундаментите на това подсигуряване е Електронното правителство.

Е-Правителството може да се окаже първата решителна крачка към демокрацията на 21 век, която ще бъде практическа реализация на теоретичната симбиоза на посочените и развити в бъдеще теоретични възгледи. Същественото е то да се окаже надеждно средство за гражданите в реализиране на техните права и свободи.

